

Кафедра фізичної географії та геоecології

Заступник декана
з навчальної роботи

« 26 » верний 20 26 року

для студентів

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2026/2027
Семестр	8
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Сорокіна Людмила Юріївна, доктор географічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри фізичної географії та геоecології

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
 _____ підпис _____ ПІБ

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.
підпис ПІБ

КИЇВ – 2026

Сорокіна Людмила Юріївна, доктор географічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри фізичної географії та геоекології

ЗАТВЕРДЖЕНО

«25» серпня 2026 р.

Завідувач кафедри

Людмила БІЛОУС

Протокол №1 від «25» серпня 2026 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол №5 від «26» серпня 2026 р.

Голова науково-методичної комісії

Наталія КОРОГОДА

«26» серпня 2026 р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни: формування у студентів здатності коректно і творчо розв'язувати типові й складні спеціалізовано-наукові задачі ландшафтознавства (вивчення природних й історичних передумов та закономірностей формування і поширення геосистем) та практичні проблеми предметної області (охорони й збереження ландшафтів) у професійній діяльності. А також розуміння можливостей застосування сучасних теоретико-методичних засад ландшафтознавства до пізнання й збереження ландшафтного різноманіття Європи та України, зокрема, й за умов недостатності галузевої інформації.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Знати ключові положення теоретичних засад дисциплін фізико-географічного циклу, що викладаються впродовж 1-VII-го семестрів (ландшафтознавство, ландшафтна екологія, ґрунтознавство, геоморфологія, біогеографія, основи гідрогеології, інженерної та екологічної геології, рельєф та геологічна будова Європи та України, ґрунти Європи та України, клімат Європи та України, водні ресурси Європи та України, біорізноманіття Європи та України, дистанційне зондування Землі тощо);

1. Вміти застосовувати принципи, підходи й методи дослідження ландшафтної організації територій й простору;
2. Володіти методиками географічного аналізу й синтезу, базовими знаннями з картування ландшафтів та вмінь використовувати інформацію про ландшафти, методами статистичного й математичного аналізу;
3. Володіти інструментарієм пошуку ландшафтознавчої інформації та даних про компоненти навколишнього природного середовища в різноманітних інформаційних джерелах

4. Анотація навчальної дисципліни:.

Розглядаються теоретичні засади ландшафтознавства, поліструктурність ландшафтів та закономірності їх диференціації на території Європи. Особливу увагу приділено природній ландшафтній структурі Європейського континенту та місцю ландшафтів України в її формуванні, сучасним геоекологічним проблемам і європейським підходам до їх оцінювання та вирішення. Розглядаються питання класифікації ландшафтів і фізико-географічного районування України, закономірності формування та функціонування рівнинних і гірських ландшафтів, їхній сучасний стан. Прикладні питання, що розглянуті - основи геоекологічного моніторингу, оцінювання трансформацій і відновлення ландшафтів України, зокрема поствоєнних територій, визначення пріоритетів відновлення, екологічної реабілітації та забезпечення сталого розвитку територій. Фундаментальні положення ландшафтознавства поєднані з актуальними прикладними питаннями геоекології та раціонального

природокористування, що сприяє формуванню компетентностей щодо аналізу просторової організації ландшафтів, оцінювання їхнього екологічного стану та обґрунтування заходів збереження, відновлення й використання ландшафтів.

4. Завдання: забезпечити набуття студентами фахових компетентностей.
Зокрема, здатності:

- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знанням (ЗК08.);
- Прагнення до збереження природного навколишнього середовища (ЗК11)
- Здатність проводити моніторинг природних процесів (ФК07)
- Здатність самостійно досліджувати природні матеріали в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і звітувати про результати (ФК08).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсум- ковій оцінці з дисцип- ліни
Код	Результат навчання			
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1.1	Теоретичні основи дослідження ландшафтів	лекція	Тестування, виконання творчих аналітичних робіт, іспит	5%
1.2	Фактори ландшафтної диференціації Європи	лекція, практичне заняття		5%
1.3	Природна ландшафтна структура Європи	лекція, практичне заняття		5%
1.4.	Європейські стандарти оцінки стану ландшафтів	лекція, практичне заняття		5%
1.5	Системи таксономічних одиниць регіональних та типологічних ландшафтних комплексів	лекція, практичне заняття, аналітична робота		5%

1.6	Ландшафтна структура рівнинної України. Зональна та азональна диференціація ландшафтів.	лекція,		5%
1.7	Гірські ландшафти України. Висотна поясність.	лекція, практичне заняття		5%
1.8	Ландшафтознавчий підхід в оптимізації та відновленні ландшафтів.	лекція, практичне заняття		5%
2.1	Отримувати з різноманітних інформаційних джерел та фахово аналізувати достовірну інформацію про ландшафти регіонального та локального рівня	практичне заняття, аналітична робота	Тестування, виконання творчих аналітичних робіт, іспит	до 40%
2.2	Використовувати у професійній діяльності комплексну інформацію, що міститься в ландшафтних картах різного масштабного рівня	практичне заняття,		
2.3	Встановлювати взаємозв'язки між властивостями сучасних ландшафтних комплексів та рівнем антропогенного впливу на них та використовувати отриману інформацію у прикладних ландшафтно-екологічних дослідженнях регіонального рівня	практичне заняття,		
3.	Здатність до командної роботи і міжособистісної комунікації в процесі ландшафтно-екологічного аналізу за допомогою ГІС-інструментарію та пошуку компромісних рішень	практичне заняття	Виконання творчих групових робіт, дискусія	до 10%

4.	При аналізі передумов й стану ландшафтного різноманіття та при прийнятті рішень в зв'язку з пізнанням та конструктивним використанням ландшафтознавчої інформації для організації простору буття; розумінні значення достовірної ландшафтознавчої інформації в прийнятті управлінських рішень, зокрема в розбудові транскордонних екомереж й ландшафтному плануванні	<i>практичне заняття, дискусія, вирішення конкретних задач та ситуацій</i>	<i>виконання творчих аналітично-розрахункових робіт, дискурс, іспит.</i>	<i>до 10%</i>
----	---	---	---	----------------------

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

(1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	2.1	2.2	2.3	3	4
Програмні результати навчання (назва)													
ПР01. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю, геоекології, маркетингу й відновлення екосистемних послуг		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПР02. Використовувати усно і письмово професійну українську мову	+	+	+		+	+	+		+		+	+	+
ПР06. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад Землі як планетарної системи та її геосфер.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами опитування, написання контрольних робіт (КР) та виконання практичних робіт.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

результати навчання – **1.1 – 1.8 (знання)** – до 5% за кожен;

результати навчання – **2 (вміння)** - до 40%;

результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%;

результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** - до 10%

7.1 Форми оцінювання студентів:

У курсі передбачено 2 змістовні частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій та практичних. Завершується дисципліна іспитом.

Семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні виконаних практичних робіт, опитуванні та виконанні контрольних робіт.

Організація оцінювання: опитування у тестовій та письмовій формі проводиться після завершення викладання кожної теми. Практичні роботи захищаються по виконанню, відповідно до графіка проведення практичних занять.

Контрольні роботи (КР) проводяться у тестовій формі. Студенти, які отримали за КР меншу за мінімально передбачену кількість балів, перескладають її.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗМ1		ЗМ2	
	Min. – 18 балів	Max. – 30 балів	Min. – 18 балів	Max. – 30 балів
Опитування	«1» x 5 = 5	«2» x 5 = 10	«1» x 5 = 5	«2» x 5 = 10
Практичні роботи	«2» x 5 = 10	«3» x 5 = 15	«2» x 5 = 10	«3» x 5 = 15
Контрольна робота *	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5
«1» мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент. 1 - мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань. * – усі контрольні роботи (КР) мають розрахунково-аналітичний характер				

Умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску - 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час іспиту – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 (*60% максимальної кількості балів, відведених на іспит*).

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль1	Змістовий модуль2	іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року

7.2. Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

7.3. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність. Виконання всіх навчальних і контрольних завдань здійснюється з дотриманням Хартії академічної доброчесності та чинних положень

Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Під час реалізації освітнього компонента дотримуються принципи академічної доброчесності, зокрема принцип нетерпимості (нульової толерантності) до будь-яких проявів її порушення, відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність» та внутрішніх актів Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Запозичення, використання даних, ідей, текстів, зображень, цифрових матеріалів та інших результатів мають бути належно атрибутовані. Порушення академічної доброчесності розглядаються відповідно до університетських процедур.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту можуть використовуватися лише у випадках і межах, визначених завданням та чинним Положенням про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Здобувач освіти несе відповідальність за достовірність, коректність, оригінальність і академічну доброчесність поданого результату та, якщо це передбачено завданням або політикою Університету, зазначає факт, інструмент і мету використання ШІ. Використання ШІ під час індивідуальних контрольних заходів дозволяється лише за прямим дозволом викладача. Використання генеративного штучного інтелекту не допускається під час контрольних заходів (проміжний та підсумковий контроль).

Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти. Результати навчання, здобуті в неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути подані до визнання у встановленому Університетом порядку за умови їх відповідності результатам навчання цієї дисципліни та наявності підтвердних матеріалів.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ n/n	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	практичні заняття	самостій- на робота
Змістовий модуль 1 МЕТОДОЛОГІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТОЗНАВСТВА ТА ГЕОЕКОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЛАНДШАФТІВ ЄВРОПИ				
1	Теоретичні основи дослідження ландшафтів як цілісних природних комплексів. Поліструктурність ландшафтів	2		6
2	Чинники ландшафтної диференціації Європейського континенту	2	2	6
3	Природна ландшафтна структура Європи. Ландшафти України як складова ландшафтної структури Європи	4	4	8
4	Геоєкологічні проблеми Європейського континенту та європейські стандарти їх оцінювання	2	2	8
Підсумкова контрольна робота 1				
Змістовий модуль 2 ЛАНДШАФТНА СТРУКТУРА УКРАЇНИ ТА ОЦІНКА ЇЇ АНТРОПОГЕННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ				
5	Класифікація ландшафтів і фізико-географічне районування України	2		6
6	Рівнинні ландшафти України: еколого-географічний зріз	4	2	8
7	Гірські ландшафти України: особливості формування, функціонування та сучасний стан	2	2	6
8	Геоєкологічний моніторинг і відновлення поствоєнних ландшафтів України	2	2	8
Підсумкова контрольна робота 2				
ВСЬОГО		20	14	56

Загальний обсяг – 90 год., в тому числі:

лекції – 20 год.

практичні заняття – 14 год.

самостійна робота – 56 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Ландшафтознавство: Навчальний посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2008. – 319 с.
2. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України: Підручник. К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. 479 с.
3. Національний Атлас України / Гол. ред. Л.Г. Руденко. – К.: ДНВП «Картографія», 2007.
4. Фізична географія материків та океанів : у 2 т. / [П. Г. Шищенко, О. В. Аріон, В. В. Удовиченко та ін.]; за ред. П. Г. Шищенка. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2009. Т. 2 : Європа. 464 с.
5. Половина І. П. Фізична географія Європи : навч. посіб. Київ : АртЕК, 1998. 272с.
6. Мельник А.В. Українські Карпати. Еколого-ландшафтознавче дослідження. Львів, 1999. 286 с.
7. Міллер Г.П., Петлін В.М., Мельник А.В. Ландшафтознавство: теорія і практика: Навч. посібн. - Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. - 172 с.

Додаткова

1. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: Монографія: У 2-х т. / М.Д. Гродзинський; КНУТШ. – Київ: РВЦ Київський університет, 2005. – Т.1. – 2005. – 431 с.
2. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: Монографія: У 2-х т. / М.Д. Гродзинський; КНУТШ. – Київ: РВЦ Київський університет, 2005. – Т.2. – 2005. – 504 с.
3. Костів Л.Я. Регіональна фізична географія. Євразія: навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 336 с
4. Петрина Н В. Географія України . Частина 1. Фізична географія України. Навчально-методичний посібник. К., 2021
https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2022/09/petrynanv_geography-of-ukraine.pdf
5. Гудзевич А. В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія) :навч. посіб. Вінниця : Віндрук, 2005. 464 с.
6. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України: Монографія / Г.І. Денисик. – Вінниця: Арбат, 1998. – 292 с.

7. Сорокіна Л.Ю. Єдина класифікація природних і антропогенно змінених ландшафтних комплексів. Інститут географії НАН України. / Л.Ю.Сорокіна К.: Вид-во «Сталь», 2019. 105 с. [Режим доступу: <https://igu.org.ua/node/47>]
8. Palang H., Sooväli H., Antrop M., Setten G. European Rural Landscapes: Persistence and Change in a Globalising Environment (Springer). https://books.google.com.ua/books?id=LgrlBwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gb_s_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
9. Pungetti G. Island Landscapes: An Expression of European Culture (Routledge). <https://www.routledge.com/Island-Landscapes-An-Expression-of-European-Culture/Pungetti/p/book/9781472425447>
10. Landscapes in transition. An account of 25 years of land cover change in Europe. EEA Report No 10/2017
<file:///C:/Users/User/Downloads/landscapes%20in%20transition-THAL17011ENN.pdf>

Інформаційні ресурси Інтернет:

1. Закон України від 25.06.1991 р. № 1264–ХІІ "Про охорону навколишнього природного середовища" // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст. 546. – [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про%20охорону%20навколишнього%20природного%20середовища>
2. Європейська ландшафтна конвенція [Електронний ресурс]: (Законодавство України). – Режим доступу:
http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_154
3. Серія «World Geomorphological Landscapes» (Springer Nature)
<https://scispace.com/journals/world-geomorphological-landscapes-8u56j03a>
4. Journal of European Landscapes (ScienceOpen / Diamond Open Access)
<https://www.aup-online.com/content/journals/24521051/>